

виховання, такі як фізичні вправи, природні сили природи, гігієнічні чинники, викладач фізичного виховання формує необхідні уміння і навички, розвиває професійно значущі якості, сприяє морфофункціональному вдосконаленню організму виховує стійкий інтерес і потребу у систематичних заняттях фізичною культурою, залучає до придбання спеціальної системи знань й використання їх у суспільній практиці й повсякденному житті студента.

Фізична культура як частина загальної культури, представлена у вищому навчальному закладі навчальною дисципліною і є невід'ємним компонентом цілісного розвитку особистості студента, професійної підготовки та гармонізації його життєдіяльності. Важливе завдання навчального та навчально-тренувального процесів з фізичного виховання та спорту полягає не тільки в конкретиці навчання умінням та навичкам використання засобів фізичної культури, спорту, туризму у ЗВО, але й, головне, в навчанні технологіям та більшому застосуванню цих засобів у майбутньому, мотивації до здорового способу життя, вдосконаленню особистості та соціуму. Тому особлива роль в проектуванні фізичного виховання у вищому навчальному закладі полягає в тому, щоб, виходячи з реальних умов, запропонувати такі форми організації та забезпечення ефективності фізичного виховання, які б спонукали до формування культури здоров'я студента та його саморозвитку.

Ключові слова: фізична культура, здоровий спосіб життя, студенти, соціальне опитування, навчально-виховний процес.

УДК 316:331.556

Вікторія Якименко

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ORCID ID 0009-0004-5247-6059

DOI 10.24139/2312-5993/2023.08-09/332-342

ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ СІМЕЙ МІГРАНТІВ У ФРАНЦІЇ

У статті проаналізовано провідні форми та методи роботи вчителя з дітьми мігрантів у навчальний та позанавчальний час у Французькій Республіці. Установлено, що ЗВО Франції озброюють майбутніх учителів різноманітними практичними порадами щодо особливостей роботи з дітьми мігрантів, надають їм арсенал форм, методів і засобів аналізу конкретної навчальної ситуації, організують для майбутніх учителів різні види педагогічної практики у закладах дошкільної і середньої освіти, заохочують їх щодо обміну досвідом роботи. Від учителя, який працює з дітьми-мігрантами, вимагається: постійне зайняття самоосвітою; зразковий вигляд і поведінка; не забувати про те, що вчитель повинен завжди бути прикладом моралі, громадянської свідомості та світськості.

З'ясовано, що до ефективних форм та методів роботи вчителів з учнями-мігрантами належать: залучення цієї категорії учнів до активної діяльності в житті школи; організація колективної форми роботи, яка передбачає активну участь дітей із сімей мігрантів у реальних проєктах; навчання жити разом, співпрацювати у колективі; участь у різноманітних змаганнях; проведення спеціальної години для роздумів; залучення дітей та їхніх батьків до програми морального й громадянського виховання; активне

обговорення з учнями-мігрантами моральних проблем та ситуацій з життя класу й найближчого оточення дітей; проведення пам'ятних вшанувальних заходів; вивчення історичних подій, фактів, документів із національної історії, легенд, міфів; проведення різноманітних психологічних тренінгів, які спрямовані на створення шкільного колективу; формування в класі атмосфери прийняття, готовності надати допомогу дітям мігрантів; запобігання виникненню конфліктних ситуацій.

Необхідно також наголосити на тому, що діти мігрантів інтегруються у французьке суспільство як через організацію навчальної діяльності, так і в позанавчальний час. Зокрема, у навчальному процесі використовуються такі методи, як: читання текстів; ведення листування; складання офіційних листів; критичний аналіз подій, які описуються засобами масової інформації (преса, радіо, телебачення); використання різноманітних тем для роздумів; обговорення, порівняння та критика поточної інформації; проведення бесід, наприклад, з питань ролі чоловіка та жінки в соціальному, професійному і сімейному житті.

Ключові слова: міграція, діти, освітній процес, Франція, форми, методи, вчитель.

Постановка проблеми. Міграційні процеси надзвичайно активно відбуваються в сучасному світі взагалі та країнах Західної Європи зокрема. У світлі військових подій ці питання також є актуальними і для України. Багато сімей разом зі своїми дітьми вимушені шукати притулок як в більш безпечних регіонах України, так і за кордоном. Великий досвід щодо організації шкільної та позашкільної діяльності з дітьми-мігрантами накопичено у Французькій Республіці, де сім'ї мігрантів складають близько 10 % від загальної кількості населення країни.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми мігрантів та специфіки організації соціальної діяльності з ними як в Україні, так і в провідних країнах світу вивчали такі українські вчені, як: І. Козубовська, К. Левченко, О. Малиновська, З. Мигалина, В. Рюль, М. Слюсаревський, М. Шульга та інші. Дослідженням причин міграції, визначенням її видів та з'ясуванням функцій займалися зарубіжні фахівці – М. Cruil, F. Heckmann, J. Rutter та інші.

Разом з тим питання, яке стосується змісту роботи вчителя з дітьми із сімей мігрантів у Французькій Республіці, до цього часу спеціально не вивчалось науковцями.

Мета статті. Узагальнити провідні форми та методи роботи з дітьми мігрантів у Франції в навчальний та позанавчальний час.

Методи дослідження. У статті використано низку теоретичних методів наукового пізнання – узагальнення, аналіз, систематизація,

порівняння – для визначення дієвих форм та методів роботи з дітьми мігрантів у Французькій Республіці.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить проведене дослідження, заклади вищої освіти Франції надають майбутнім учителям різноманітні практичні поради щодо роботи з учнями-мігрантами, озброюють їх арсеналом форм, методів та засобів аналізу конкретної навчальної ситуації, залучають майбутніх учителів до педагогічної практики у закладах дошкільної та середньої освіти, дбають щодо обміну досвідом між самими вчителями (Tixeront & Leselbaum Nelly, 1987).

До методів підготовки вчительських кадрів до роботи з дітьми-мігрантами у ЗВО Франції належать: активна участь майбутніх учителів у публічних лекціях, виступах, різного роду конференціях, семінарах, присвячених питанням освіти взагалі та особливостям поводження з дітьми мігрантів зокрема; відвідування занять викладачів, зустрічей з лікарями, дитячими психологами та іншими фахівцями, які вивчають проблеми цієї категорії дітей; участь у практичних семінарах, майстер класах, груповій роботі, рольових іграх, дебатах тощо (Tixeront & Leselbaum Nelly, 1987).

Особлива увага в закладах вищої освіти приділяється формуванню у майбутніх учителів уміння виступати у різних ролях, висловлювати власну думку, ставити питання, виступати з критикою, конкретними пропозиціями, вихованню почуття причетності до спільної справи, визнання всіх учасників своїми партнерами. Саме це, за твердим переконанням фахівців, сприяє підготовці майбутнього учителя до роботи з дітьми із сімей мігрантів, здійсненню успішної інтеграції їх до умов суспільства (Tixeront & Leselbaum Nelly, 1987).

Варто звернути увагу на те, що підготовкою вчителів до роботи з дітьми-мігрантами займаються фахівці різного профілю – як викладачі університетів, так і керівники шкіл, радники з питань профорієнтації, інспектори освіти, представники різноманітних асоціацій тощо (Tixeront & Leselbaum Nelly, 1987).

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що для вибору більш дієвих форм та методів впливу на дітей мігрантів майбутні вчителі в закладах вищої освіти отримують знання з дитячої психології, загальної педагогіки, основ французької правової системи і шкільного адміністрування, професійної моралі. Необхідно наголосити на тому, що в 70-ті рр. ХХ століття у Франції було

започатковано спеціальний посібник, який давав знання з основ професійної моралі (Code Soleil, 1973).

Саме в зазначеному посібнику було сформульовано вимоги до вчителя, який працює з дітьми із сімей мігрантів. Це: постійно займатися самоосвітою; мати зразковий вигляд та поведінку; постійно пам'ятати про те, що вчитель завжди повинен бути прикладом моралі, громадянської свідомості й світськості (Code Soleil, 1973).

Однією із ефективних форм роботи вчителя з учнями-мігрантами є залучення такої категорії учнів до активної діяльності в житті школи. З цією метою кожен клас обирає такого учня, який представляє його інтереси у взаємовідносинах як з учителями, так і іншими працівниками школи. Зокрема, цей представник бере активну участь у класних нарадах, які відбуваються наприкінці кожного триместру. В цих нарадах беруть участь усі викладачі класу, керівник закладу освіти, головний радник з питань освіти, а також представники батьків. Отже, учні широко залучаються до життя класу, його досягнень та проблем (Perez-Roux, 2014).

У Франції також чітко визначено шляхи впливу на учнів мігрантів, а саме:

- поступовий перехід від життєвого досвіду дитини-мігранта до розуміння;
- перехід від спонтанного до продуманого й організованого;
- організація класного життя;
- створення в учнівському колективі сприятливого мікроклімату;
- постійне спілкування між учителем і учнями та між самими учнями;
- навчання дітей мігрантів самостійності та солідарності;
- використання як індивідуальних, так і колективних форм роботи із залученням дітей мігрантів;
- розвиток в дитячому колективі мислення щодо бажання і звички допомагати (Horaires, objectifs et programmes cycle élémentaire, 1978).

З огляду на це, дієвою формою співпраці вчителя з дітьми-мігрантами виступає колективна форма, яка передбачає активну участь дітей із сімей мігрантів у реальних проєктах (Horaires, objectifs et programmes cycle élémentaire, 1978).

До ефективних форм впливу на дітей мігрантів у Франції також належать: участь зазначеної категорії дітей у розв'язанні спільних

проблем класу (вибір проєктів, розподіл завдань, вибір діяльності, заслуховування звітів про діяльність та ін.); співпраця шкільних учителів з окремими групами, асоціаціями, клубами, товариствами тощо (Horaires, objectifs et programmes cycle élémentaire, 1978; Condette, 2007).

Доцільно також зазначити, що діти мігрантів інтегруються у французьке суспільство як через організацію навчальної діяльності, так і в позанавчальний час. Наприклад, у навчальному процесі використовуються такі методи, як: читання текстів, ведення листування, складання офіційних листів, критичний аналіз подій, які описуються засобами масової інформації (преса, радіо, телебачення); використання різноманітних тем для роздумів, обговорення, порівняння та критика поточної інформації; проведення бесід, зокрема, з питань ролі чоловіка й жінки в соціальному, професійному і сімейному житті (Lheureux, 2012).

Активне виховання учнів із сімей мігрантів відбувається через такі форми, як: навчання жити разом, співпрацювати у колективі; участь у різноманітних колективних заходах, змаганнях, спеціальній годині для роздумів; залучення до програми морального й громадянського виховання; активне обговорення з учнями-мігрантами моральних проблем та ситуацій з життя класу й найближчого оточення учнів.

Велику цінність при роботі з дітьми із сімей мігрантів мають пам'ятні вшанувальні заходи, які відбуваються як на державному, так і на місцевому рівнях. Саме проведення подібних заходів мотивує учнів із сімей мігрантів до вивчення історичних подій, до роздумів, які побудовані на численних фактах, документах із національної історії, легендах, міфах.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що у Франції до дієвих форм та методів впливу на дітей мігрантів належить організація мобілізуючих колективних дій. Прикладом таких дій може бути проведення кампаній щодо охорони навколишнього середовища, активного відновлення мистецької спадщини, організації певних видів соціальної діяльності (допомога знедоленим та літнім людям). Зазначені заходи сприяють більш ефективній інтеграції дітей із сімей мігрантів у французьке суспільство (Horaires, objectifs et programmes cycle élémentaire, 1978).

Починаючи з середини 80-х років ХХ століття, уряд Французької Республіки видає спеціальний указ щодо покращення діяльності закладів середньої освіти. Відповідно до цього указу особлива увага

приділяється правам та обов'язкам школярів взагалі та дітей мігрантів зокрема. Так, діти мігрантів були наділені однаковими правами з іншими учнями. До таких прав належать: свобода вираження власних поглядів; дотримання принципів плюралізму й нейтральності; надання захисту від будь-якого фізичного чи морального насильства; повага до дитячої особистості та поглядів інших людей (Décret n°85-924 du 30 août 1985 relatif aux établissements publics locaux d'enseignement, 1985).

Вибір необхідних форм та методів роботи з дітьми мігрантів повністю залежить від досвіду вчителя, рівня його підготовки, ступеня відповідальності, прояву ініціативності та послідовності.

Доцільно наголосити на тому, що певну допомогу при роботі з дітьми-мігрантами надають так звані центри інтеграції (CASNAV – Centres académiques pour la scolarisation des élèves allophone nouvellement arrivés), які набули широкого поширення у Франції. Зазначені центри консультують заклади освіти з питань успішної інтеграції дітей мігрантів. При таких центрах учителі регулярно відвідують одноденні курси підвищення кваліфікації, де їх знайомлять з особливостями роботи з дітьми-мігрантами, консультують з актуальних питань та надають необхідні поради. Учителі постійно обмінюються досвідом, активно обговорюють спільні проблеми і намагаються знайти шляхи їх розв'язання (Filloux Jean-Claude, 1997).

Особливе значення у школах Франції приділяється першій зустрічі з дітьми мігрантів. Протягом такої зустрічі дітей знайомлять зі школою, вчителями та керівниками. Дітям і їхнім батькам пояснюють правила шкільного життя й принципи організації системи освіти у Франції.

Учням надають можливість щодо користування громадським транспортом, щоб дістатися до закладу освіти, та забезпечують їх безкоштовним харчуванням. Кожна школа має свого соціального працівника та медсестру, які допомагають дітям, що мають серйозні захворювання.

Важливим елементом роботи з дітьми-мігрантами є введення таких дітей спочатку до шкільного мікросередовища, а потім поступово до всіх сфер та ситуацій спілкування. Початком такої роботи може стати проведення вечора знайомств, надання інформації про історію тієї країни, звідки прибули діти, знайомство з особливостями життя в цій країні.

При організації психологічного супроводу важливу роль відіграють різноманітні психологічні тренінги, які спрямовані на створення шкільного колективу, формування в класі атмосфери прийняття, надання допомоги дітям мігрантів, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.

Достатньо поширеною серед дітей є волонтерська діяльність. Зокрема, волонтери знайомлять дитину-мігранта зі школою (класами, бібліотекою, спортивним залом тощо) та містом, у якому перебувають діти із сімей мігрантів (музеї, театри, парки, майданчики тощо), допомагають виконати домашнє завдання, опанувати мовою країни, яка приймає, залучають дітей мігрантів до проведення різноманітних свят.

Діти мігрантів активно залучаються до організації флешмобів, з ними надзвичайно активно спілкуються через соціальні мережі, блоги, що допомагає їм засвоїти існуючі норми поведінки.

Позакласна діяльність з дітьми із сімей мігрантів передбачає знайомство з історією, культурою, місцевими традиціями через участь такої категорії дітей у спортивній, культурній та краєзнавчій діяльності.

При роботі з дітьми із сімей мігрантів велика увага надається розвитку правової грамотності як дітей, так і їхніх батьків. Зокрема, правові питання обговорюються на форумах, проводяться дебати, організовуються дискусійні клуби, конференції, фестивалі тощо.

З метою швидкого опанування учнями-мігрантами французькою мовою важливе значення мають міжпредметні зв'язки. Учні вивчають французькі терміни на уроках з математики, географії та інших.

На початковому періоді інтеграції учні мають по три-чотири уроки, як-от: французька мова, музика, малювання, фізкультура. Пізніше додається певна кількість предметів у залежності від здібностей кожної окремо взятої дитини, рівня її знань. Кожна дитина має свій індивідуальний розклад. Заклад освіти дозволяє їй також додатково вивчати рідну мову.

Вивчення французької мови передбачає розвиток таких здібностей, як: опанування усним мовленням, письмовою мовою, умінням говоріння й письма. Перелічені компетенції виступають головними щодо складання мовного іспиту DELF (*Diplôme d'études en langue française*). Сертифікат щодо здачі такого іспиту є необхідним для працевлаштування у Франції. Міністерство освіти Франції дає можливість усім дітям із сімей мігрантів безкоштовно скласти цей іспит.

При опануванні французькою мовою велике поширення набули сучасні методики, ігри, театралізовані вистави, які використовуються при вивченні граматики, лексики, з метою розвитку комунікативних навичок. Особливої популярності при роботі з учнями взагалі та при організації навчання дітей мігрантів зокрема, як уже зазначалося, набула проєктна діяльність. Кожна школа, клас та вчителі пропонують власні проєкти на навчальний рік (зокрема, проєкт з організації міжкультурної комунікації) (Marcel Grandière, 2015).

У відповідності з цим проєктом у межах кожної теми, яка розглядається, учні отримують спеціальні завдання розповісти про свою країну, своє місто, національну музику, культуру, кухню та ін. Отже, у дітей мігрантів не лише виховується повага до культури, традицій і звичаїв країни перебування, а й надається можливість розповісти про власну культуру, моральні цінності представникам інших національностей. У кінці навчального року відбувається спільне свято з батьками. Діти співають пісні, читають вірші різними мовами. Батьки задоволені тим, що звучать пісні рідною мовою та тим, що їхня рідна мова та культура цінуються у Франції.

Варто також наголосити на тому, що при організації роботи з дітьми із сімей мігрантів французьке суспільство велику увагу приділяє проведенню культурних заходів та організації творчих проєктів, які допомагають дітям-мігрантам більш повно ознайомитися з французькою культурою та звичаями. До форм позашкільної роботи з дітьми із сімей мігрантів належать: організація екскурсій по місту, проведення походів у кінотеатри, театри, мерію, міську адміністрацію, відвідування бібліотек, пошти, парків, музеїв, виставок.

Знайомство дітей мігрантів із країною перебування в неформальному середовищі сприяє ефективній інтеграції, повноцінному усвідомленню культури Французької Республіки, розширює дитячий світогляд, сприяє соціальному розвитку учні, збагаченню їх словникового запасу про місто, вулиці, природу й рослини, розвитку комунікативних навичок (учні вчать писати та відправляти листи на пошту, правильно поводитися в громадських місцях, користуватися громадським транспортом тощо).

Учні-мігранти беруть активну участь у різноманітних заходах, які організуються вчителями. Зокрема, вони розклеюють різними мовами плакати на стінах освітнього закладу, в якому вони

перебувають, навчаються працювати в команді, а також різними мовами співають пісні.

Однією із провідних умов успішної інтеграції дітей мігрантів у Франції виступає активна співпраця вчителів з батьками учнів. З огляду на це, у школі регулярно відбуваються батьківські збори, вчителі спілкуються з кожною родиною індивідуально. Іноді навіть використовуються неформальні засоби спілкування з батьками і дітьми. До таких засобів належить бесіда за чашкою чаю з національними закусками, виконання дітьми національних пісень тощо (Marcel Grandière, 2015).

Велика увага при роботі з дітьми із сімей мігрантів у школах Франції приділяється ранній профорієнтації, яка повинна допомогти кожному учню знайти своє місце в суспільстві. Обов'язок кожного вчителя полягає в направленні учнів до подальшого професійного навчання. Вчителі проводять роз'яснювальні бесіди з батьками дітей мігрантів щодо особливостей кожної професії та її подальших перспектив для їхньої дитини. Переваги надаються таким професіям, як кухар, механік, слюсар. Така політика проведення ранньої професійної орієнтації у закладах загальної середньої освіти допомагає уникнути певних проблем нерівності на ринку праці.

Після завершення навчання в закладах освіти та після успішного інтеграційного періоду діти мігрантів вже володіють французькою мовою, знають особливості культури країни, яка їх приймає, її традиції та етику. Відповідно до свого віку діти мають можливість продовжити навчання як у звичайних класах, так і в технікумах.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, багаторічний досвід Французької Республіки щодо успішної соціалізації, інтеграції та адаптації дітей-мігрантів представляє великий інтерес для України, оскільки міграційні процеси сьогодні стають все більш інтенсивними.

Відповідно до даних Міністерства імміграції, інтеграції, національної ідентичності та розвитку Франції на початку XXI століття близько 18,1 % усіх дітей віком до 18 років були дітьми-мігрантами. З огляду на це, існування спеціальних класів у кожному закладі освіти Франції є нагальною потребою.

Доцільно також звернути увагу на те, що успішна інтеграція дітей мігрантів у французьке суспільство відбувається завдяки цілісній, ґрунтовній системі роботи на державному рівні. З цих питань у Франції

існує розвинена законодавча база. До вирішення зазначеної проблеми залучається більшість міністерств і підпорядкованих їм відділів та відомств. У цій країні на регіональному та національному рівнях створена розгалужена система шкіл-партнерів та центрів освіти й інформації мігрантів. Навчальні плани, програми та інструкції містять міжкультурну складову, активно відбувається підготовка фахівців різного профілю для роботи з дітьми-мігрантами та їхніми батьками.

До перспективної тематики подальших наукових пошуків належать питання порівняльного аналізу змісту роботи з дітьми-мігрантами в провідних країнах світу та різних закладах освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Code Soleil (1973). *Le livre des Instituteurs, morale professionnelle, administration et législation scolaire, la nouvelle organisation de l'enseignement*, Paris, Sudel, 43e édition, 443 p. (Code Soleil (1973). *The Teachers' Book, professional morality, school administration and legislation, the new organization of education*, Paris, Sudel, 43rd edition, 443 p.).
- Condette, J.-F. (2007). *Histoire de la formation des enseignants en France (XIX-XX siècles)*. (Condette, J.-F. (2007). *History of teacher training in France (19th-20th centuries)*).
- Décret n°85-924 du 30 août 1985 relatif aux établissements publics locaux d'enseignement (1985). (Decree No. 85-924 of August 30, 1985 relating to local public educational establishments (1985)). Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000502177&dateTexte=20080318>
- Filloux, Jean-Claude (1997). Éducation civique, éducation morale, éducation éthique. In: *Recherche & Formation*, N°24. Conscience éthique et pratiques professionnelles. pp. 97-111. (Filloux, Jean-Claude (1997). Civic education, moral education, ethical education. In: *Research & Training*, No. 24. Ethical awareness and professional practices. pp. 97-111). Retrieved https://www.persee.fr/doc/refor_0988-1824_1997_num_24_1_1401
- Horaires, objectifs et programmes cycle élémentaire (1978). (Schedules, objectives and programs for the elementary cycle (1978)). Retrieved http://www.formapex.com/telechargementpublic/textesofficiels/1978_1.pdf
- Lheureux, Guy (2012). *Le problème de l'éducation morale (en France au XXe siècle) dans l'enseignement élémentaire*. Thèse de doctorat en sciences de l'éducation, Université de Rennes 2 (Lheureux, Guy (2012). *The problem of moral education (in France in the 20th century) in elementary education*. Doctoral thesis in educational sciences, University of Rennes 2).
- Marcel, Grandière (2015). La formation des maîtres de 1940 à 2010, *Revue française de pédagogie*, 190, p. 135-139 (Marcel Grandière (2015). Teacher training from 1940 to 2010, *French journal of pedagogy*, 190, p. 135-139).
- Perez-Roux, T. (2014). Réforme de la formation des enseignants en France: entre changements institutionnels et formes d'appropriation des acteurs. *Mutations dans l'enseignement et la formation: brouillages identitaires et stratégies d'acteurs*, pp. 25-45. (Perez-Roux, T. (2014). Reform of teacher training in France: between institutional changes and forms of stakeholder appropriation.

Changes in teaching and training: identity blurring and strategies of actors, pp. 25-45.). Retrieved <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01716607>

Tixeront & M., Leselbaum Nelly (1987). La formation des enseignants du secondaire. Quels enjeux? In: *Recherche & Formation*, N°1, pp. 37-49. (Tixeront & M., Leselbaum Nelly (1987). Training of secondary school teachers. What are the issues? In: *Research & Training*, N°1, pp. 37-49.) Retrieved https://www.persee.fr/doc/refor_0988-1824_1987_num_1_1_884

SUMMARY

Yakymenko Victoriia. Forms and methods of work with children from migrant families in France.

The article analyses the leading forms and methods of teacher's work with migrant children in school and out-of-school time in the French Republic. It is established that French higher education institutions provide future teachers with various practical tips on the specifics of working with migrant children, provide them with an arsenal of forms, methods and tools for analysing a specific educational situation, organise various types of pedagogical practice in preschool and secondary education institutions for future teachers, and encourage them to share their work experience. A teacher working with migrant children is required to: constantly engage in self-education; have an exemplary appearance and behaviour; not forget that a teacher should always be an example of morality, civic consciousness and secularism.

It has been found that effective forms and methods of teachers' work with migrant students include: involving this category of students in active school life; organising a collective form of work that involves the active participation of children from migrant families in real projects; learning to live together, cooperate in a team; participation in various competitions; holding a special hour for reflection; involving children and their parents in the programme of moral and civic education; active discussion with migrant students of moral problems and situations from the life of the classroom and the children's immediate environment; commemorative commemorative events; studying historical events, facts, documents from national history, legends, myths, conducting various psychological trainings aimed at creating a school team; creating an atmosphere of acceptance in the classroom, readiness to help migrant children; preventing conflict situations.

It should also be noted that migrant children are integrated into French society both through the organisation of educational activities and in extracurricular time. In particular, the educational process uses such methods as reading texts, writing correspondence, drafting official letters, critical analysis of events described by the media (press, radio, television); using various topics for reflection, discussion, comparison and criticism of current information; holding conversations, for example, on the role of men and women in social, professional and family life.

Key words: migration, children, educational process, France, forms, methods, teacher.